

Planteavlen 1908.

Af Statskonsulent *K. Hansen.*

Det er vanskeligt at danne sig en nogenlunde rigtig Mening om Størrelsen af Aarets Høst for Landet som Helhed, førend den officielle Hovedopgørelse foreligger. Dette fik man ny Bekræftelse paa for det sidst forløbne Høst-aar. I Aarets Løb hørtes der mange Udtalelser i Retning af, at det nærmest var en knap Høst, og navnlig efterhaanden som Tærskningen skred frem, forlød det jævnlige — ogsaa i Meddelelserne til Bladene — at »Tærskningsresultaterne skuffede«. Da Statistisk Bureaus foreløbige Meddelelse om Høstens Udfald i Efteraaret kom frem, blev Paalideligheden af denne endog draget i Tvivl og stillet under offentlig Debat. Meddelelsen stemmede ikke overens med, hvad en og anden Landmand havde erfaret fra sin egen Bedrift, og derfra drog man videre gaaende Slutninger. Den endelige Høstberetning viste imidlertid, at man ingenlunde havde set for optimistisk paa Forholdene i den foreløbige Meddelelse. Høstberetningens Paalidelighed forudsat — og der er sandsynligvis ingen, der vil sætte sit eget personlige Skøn over eller ved Siden af samtlige Landets Sogneraads Indberetninger — kan det betragtes som fastslaaet, at vi i 1908 havde den største Høst, der hidtil er hjembjerget her i Landet. Sammenligningen med de tidligere Aar sker mest umiddelbart ved efter almindelige Reduktionsfaktorer at omregne samtlige Høstprodukter til ensartede Enheder, »Høstenheder«. Forstaas ved en Høstenhed 100 Pd. Korn og hvad der af de forskellige Høstprodukter — nærmest betragtede som Fodermidler — kan anslaaes til den tilsvarende Værdi, naar Høsten 1908 en Størrelse af 104 Mill. Høstenheder, i 1907

102 Mill., 1906 99 Mill. og derefter nogenlunde jævnt af- tagende: 1903 89 Mill., 1900 79 Mill., 1897 70 Mill Høst- enheder. Hvis man tør tillægge en Høstenhed en Penge- værdi af f. Eks. 5 Kr., kommer man til følgende Værdi- stigning af Høstudbyttet i de nævnte Aar: 1897: 350 Mill. Kr., 1900: 395 Mill. Kr., 1903: 445 Mill. Kr., 1906: 495 Mill. Kr., 1907: 510 Mill. Kr., 1908: 520 Mill. Kr. Den officielle Pengeværdi er derimod mindre for 1908 end for 1907, nemlig ca. 587 Mill. Kr. mod ca. 613 Mill. Kr. Men denne Værdiforskel beror udeluk- kende paa de lavere Kornpriser (den lavere Kapitelstakst), der for 1908 har maattet lægges til Grund for Værdibereg- ningen. Benyttedes de samme Priser for 1908 som for 1907, vilde Høsten 1908 frembyde en Merværdi af ca. 12 Mill. Kr. i Sammenligning med 1907. At det fortrinns- vis ere de mere værdifulde Høstprodukter, hvoraf Avlen var større i 1908, fremgaar bl. a. af, at Halmproduktionen for dette Aar er vurderet 15 Mill. lavere end i 1907. Her- til kommer, at »Kvaliteten« af Vintersæden og Høet var betydelig bedre i 1908 end i 1907.

Hvad de enkelte Afgrøder angaar, da har for H v e d e n s Vedkommende af de sidste 10 Aar kun 3 givet en lidt større Hvedehøst (størst i 1902). R u g e n havde lige- ledes meget gunstige Udviklingskaar og gav et sanlet Ud- bytte, der i de sidste 10 Aar kun 2 Gange har været lidt større (størst i 1903), og den frembød i Modsætning til 1907 en særdeles god Kvalitet, idet man de fleste Steder naaede at faa den i Hus i August Maanedes nogenlunde tørre første Halvdel*). B y g g e t gav gennemgaaende min- dre, end man i Sommerens Løb ventede. 8 af de sidste 10 Aar har Bygavlen været større (størst i 1902, mindst i 1905), og Kvaliteten led en Del under det ustadige Høstvejr i sidste Halvdel af August. H a v r e n gav en meget stor Høst. Af de sidste 10 Aar har kun 1907 givet en større Havreavl. Kvaliteten stod noget tilbage for

*) Om Aarets Vejrforhold se *Willaume-Jantzen*: Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1907—08. Dette Tidsskr. 1908, S. 660.

1907. Af Blandsæd avledes det største Kvantum, der overhovedet er avlet her i Landet undtagen 1907, der gav en endnu lidt større Avl af denne Afgrøde. Bælg-sæd og Boghvede gave jævnt gode Fold, men ere jo for Landet som Helhed af ringe Betydning. Af Kartofler er der i de sidste 10 Aar ikke avlet saa mange, og Sygdomsangreb var ikke ondartet. Baade Runkelroer, Kaalroer og Gulerødder gave det største Antal Tønder, som disse Rodfrugter nogensinde have givet, og for Turnipsens Vedkommende har kun 1907 givet et større samlet Kvantum. Runkelroens Tørstofindhold var nærmest lavt, Kaalroernes og Gulerøddernes middel-højt, Turnipsens over Middel. Sukkerroerne gave middelstore Afgrøder. Af Agerhø høstedes den største hidtil kendte Mængde, og det blev for største Delen bjerget i fortrinlig Stand. Engene gave ligeledes meget store Høafgrøder. Halmdbyttet stod, som tidligere nævnt, betydelig tilbage for 1907.

Hvad Mængden og Beskaffenheden af Markens Afgrøde angaar, maa 1908 uimodsigelig betegnes som et særdeles godt Aar for Landet som Helhed. Dommen over Aaret som Helhed — set fra Landbrugets almindelige Standpunkt — hører ikke hjemme her. Det almindelige Billede af Landbrugsaaaret er tegnet andet Sted*).

Paa Kornavlens Omraade er der for Tiden nogen Usikkerhed med Hensyn til, hvilke Sorter der bør foretrækkes. For Hvedens Vedkommende synes den Erkendelse at vokse i Styrke, at Square-head Hveden — i hvert Fald i den Skikkelse, hvori den nu hyppigst forekommer i Landbruget — ikke mere tilfredsstillende. Man tager da dels sin Tilflugt til ny Indførsel af Square-head fra England og Skotland, dels prøver man ældre og nyere Sorter fra Svaløf, medens man samtidig — foreløbig dog kun i Forsøgene — prøver de nye Sorter fra Tystofte og Abed. Svarene have endnu i det hele taget været uklare. Lokale Forsøg fra 1908 have givet gode Antyd-

*) Se *II. Hertel*: Landbruget i 1908. Dette Tidsskr. 1909, S. 1.

ninger af, at særlig Tystofte Smaahvede og Abed Storakshvede ere værdifulde Sorter, ligesom der ogsaa foreligger adskillige gunstige Erfaringer om Tystofte Standhvede.

Blandt R u g s o r t e r n e er det særlig Brattingsborg-Rugen og Petkusrugen, der konkurrere om Førstepladsen. Mange ere mere og mere tilbøjelige til at give den sidstnævnte Fortrinnet. Der lyder dog samtidig stærke Klager over dens mindre gode Kvalitet som Brødrug.

Blandt B y g s o r t e r n e er det fremdeles Tystofte Prentice, der fortrinsvis har vundet Udbredelse. Hist og her har den dog maattet vige Pladsen for Svaløfs Princessebyg, idet adskillige have Indtryk af, at denne Sort holder sig lidt bedre oppe. Svaløfs Hannchenbyg har — paa Grundlag af Resultaterne fra Forsøgsstationerne — begyndt at tildrage sig Opmærksomhed, og det er sandsynligt, at denne vil vinde nogen Udbredelse paa Grund af sin Tidlighed, hvorved den under iøvrigt lige Forhold er mindre udsat for at lide ved at gaa i Leje. Foreløbig har Saasæd dog kun været erholdelig i meget begrænsede Mængder, naar man ikke har villet gaa op til de forholdsvis høje Handelspriser. De høje — endog latterlig høje — Priser er man dog ikke gaaet af Vejen for, naar man har staaet overfor de stærkt udskregne Gartonske Bygsorter, hvis Værdi for vore Forhold dog foreløbig ikke synes at staa i et blot nogenlunde rimeligt Forhold til de højstemte Lovtaler, under hvilke de holdt deres ikke beskedne Indtog her i Landet.

For H a v r e n s Vedkommende har man en Række hver for sig gode Sorter at vælge imellem. Det synes dog, at Interessen med Rette mere og mere samler sig om Gul Næsgaard-Havre og Gulhvid Tystofte-Havre. I lokale Forsøg i Jylland har man med god Grund arbejdet paa Sammenligning dels mellem »graa« og »hvid« Havre, dels mellem forskellige »Stammer« af Graa Havre. Adskillige Steder har Schlanstedt-Havren vakt berettiget Opmærksomhed.

L u c e r n e d y r k n i n g e n har vundet forøget Udbredelse i det forløbne Aar. Samtidig har man kunnet

høre adskillige Ytringer af Utilfredshed med Lucernen. Adskillige have begyndt Lucernedyrkningen med overdrevne Forventninger, og Følgen er bleven Skuffelser. Hist og her har man straks lagt altfor store Arealer ud paa en Gang i Stedet for at begynde smaat og gaa gradvis frem, efterhaanden som man samlede Erfaring. Ikke faa have gjort den Erfaring, at Lucernen er mislykket; Skylden har jævnlig ligget i, at Vedkommende har begaaet aabenbare Fejlgreb eller undladt at benytte de Sikringsforanstaltninger, der nu maa anses for velkendte; undertiden har Sygdomsangreb givet Anledning til, at en Lucerne-mark er mislykket. Adskillige ere komne til den Erkendelse, at Lucernen, selv om den lykkes godt, ikke tilfredsstiller det almindelige Landbrugs Krav, navnlig fordi den giver sit største Udbytte paa en Tid, da man ikke har det Behov, medens den giver for lidt ud ad Eftersommeren, naar det kniber med andet Grøntfoder og med Græs. Denne Indvending har vel noget paa sig, men hænger dog for en stor Del sammen med, at man endnu ikke er fortrolig med Lucernen, og at man endnu har for lidt deraf. Selvfølgelig skal man være indrettet paa at kunne bruge en stor Mængde Lucerne paa den Tid, da den giver sin største Afgrøde. Et eventuelt Overskud maa da bjeriges som Hø, der saa maa bruges, naar man har Brug derfor. Tilstrækkelig Lucerne i den græsknappe Eftersommer forudsætter selvfølgelig ret store Lucernemarker. Men hvor man erfaringsmæssigt kan avle store og sikre Lucerneafgrøder, vil man efterhaanden erfare, at Lucernedyrkningen kommer til paa mere end én Maade at gribe ind i Driften, blandt andet ogsaa i Græsmarksordningen, ikke at tale om Staldfoderdyrkningen. Iøvrigt bør det ogsaa erindres, at selv Lucernen har sine Mangler. Det fuldkomne er ikke fundet endnu.

For hjemlig F r ø a v l var der ligesom i det foregaaende Aar stor Interesse, og navnlig blev der i 1908 udlagt forholdsvis store Arealer til Græsfroavl. For enkelte Græsers Vedkommende — særlig Hundegræs og Eng-Svingel —

vil Produktionen nu ret snart være tilstrækkelig til at dække det hjemlige Forbrug. Ventelig ville vi i en nær Fremtid staa overfor en Overproduktion saavel af Græs-som Rodfrugtfrø. Det gælder da, om der kan oparbejdes et godt Marked i Udlandet for danske Frøvarer. Dette er vistnok ikke udelukket, navnlig naar der strængt bliver draget Omsorg for, at der kun gaar første Klasses Varer ud over Landgrænsen. Men det gaar selvfølgelig med Frø som med andre Landbrugs-Eksportprodukter, at Udførsel af selv faa og smaa Partier af daarlig Beskaffenhed kan lægge en varig og indbringende, samvittighedsfuldt og dygtigt ledet Udførsel de alvorligste Hindringer i Vejen. Man er berettiget til at vente, at »Danske Landboforeningers Frøforsyning« skal kunne tage denne Sag op og løse den paa rette Maade. At denne Organisation hidtil har vist lidt Usikkerhed i sine Bevægelser, bør ikke friste til utidig Kritik. De fleste nye Foretagender have Begyndelsesvanskeligheder at overvinde. Forhaabentlig ville Vanskelighederne blive overvundne, og Usikkerheden blive afløst af en for Landbruget heldbringende Virksomhed paa dette specielle Omraade.

De vigtigste Statsbevillinger til Planteavlens Fremme vare i Finansaaret 1908—09 følgende:

Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur og den dertil knyttede Konsulentvirksomhed	128,388 Kr.
Landboforeningerne til Planteavlens Fremme . . .	80,000 —
Husmandsforeningerne do. do.	20,000 —
De samv. danske Landboforeningers plantepatologiske Virksomhed	9,000 —
En Konsulent i Plantesygdomme	2,000 —
Statstilskud til Dansk Frøkontrol	6,900 —
Lettelse af Mergeltransport paa Jernbanerne . . .	112,000 —
Foranstaltninger mod Oldenborrer	11,000 —

Ialt 369,288 Kr.

Hertil maa endnu lægges en Part af forskellige andre Bevillinger, saasom til Hedeselskabet, Hedebruget, Huslodders Præmiering osv. Alt i alt udgør det direkte og in-

direkte Statstilskud til Planteavlens Fremme vel nu ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Men hvis man tør forudsætte, at de Foretagender, der derved muliggøres, have en væsentlig Andel i, at Danmarks Jord nu giver Værdier til henvend 600 Mill. Kr. aarlig imod 300 à 400 Mill. Kr. for blot 15 Aar siden — og dette vil sikkert ingen bestride —, da maa det utvivlsomt siges, at det nævnte Beløb hører til de mest produktive Udgifter til materielle Formaal, som Statskassen for Tiden har. Dette erkendes da ogsaa fra Bevillingsmyndighedernes Side ved en forstaaende Imødekommen af alle herhenhørende rimelige Krav.

Statens Forsøgsvirksomhed kan som Regel ikke undergaa gennemgribende Ændringer fra Aar til Aar. Det ene Aars Arbejde maa i Hovedsagen blive en Fortsættelse af det foregaaende Aars. Af nye Led i Arbejdsplanen*) for 1908 kan eksempelvis nævnes, at forskellige Forsøg, saasom Sammenligning mellem Rug og Hvede, Forsøg med Bygsorter og Havresorter, Forsøg med forskelligt Vokserum for Rodfrugter osv., nu anlægges paa Marker af forskellige Frugtbarhedsgrader (navnlig med forskellige Gødningsmængder) paa samme Station. Paa Forsøgsmarken ved Abed (Lolland) er dels begyndt, dels forberedt forskellige Dyrkningsforsøg med Sukkerroer samt Saatidsforsøg med Hvede. Ved flere af Stationerne er der begyndt Forsøg vedrørende Frøavl, særlig af Hundegræs og Kællingetand. De meget omfattende Forsøg med Kløver fra forskellige Avlssteder, der have været anstillet gennem en lang Aarrække, ere midlertidig indskrænkede noget. I Stedet er der dels begyndt, dels forberedt Forsøg med Kløver og Græs af indenlandske Stammer. Der er endvidere begyndt Forsøg med forskellige Sorter af Turnips, saaet til forskellige Tider, til Sommerstaldfod-

*) Der trykkes hvert Aar en udførlig og detaljeret »Arbejdsplan for Statens Forsøg i Plantekultur«, nærmest bestemt for selve Forsøgsvirksomheden, men som i begrænset Omfang er erholdelig for særlig interesserede. Et Sammendrag af Arbejdsplanen offentliggøres i Tidsskrift for Landbrugets Planteavl.

ring. Ved Askov er der begyndt en ny Forsøgsrække med forskellig Jordbearbejdning, kombineret med forskellig Gødskning. Særlig ved Tylstrup er der forberedt, delvis begyndt, omfattende Forsøg vedrørende Mosekultur. — Medens disse og andre nye Opgaver ere tagne op, ere andre Forsøgsrækker afsluttede og Resultaterne bearbejdede og offentliggjorte. Følgende *Forsøgsberetninger* ere udkomne i 1908 (i Tidsskr. f. Landbr. Planteavl): »20 Aars Dyrkningsforsøg med Bælgsæd til Modenhed« (93 Sider). »En Metode til Bestemmelse af Ammoniak i Staldgødning og Ajle« (16 S.). »Udbytteforsøg med Udsæd af forskelligt Kvælstofindhold« (22 S.). »En analytisk Undersøgelse af Plantedækket i en- og fleraarige Græsmarker 1877—1888*» (127 S.). »Ottende Aars Dyrkningsforsøg med Rodfrugtstammer« (31 S.). »Artsforsøg med Rug og Hvede« (27 S.). »Jordundersøgelser paa Forsøgsarealerne ved Aarslev Forsøgsstation« (22 S.). »Forsøg med Højbjergningsmaader« (10 S.). »Plantedækkets Sammensætning i vedvarende Græsmark« (41 S.). »Saatids- og Saamængdeforsøg med Havre« (18 S.). — Foruden disse egentlige Beretninger har Forsøgsvirksomheden udgivet følgende korte »Meddelelser«, der indgaa i Landbrugs- og Dagbladene: »Resultater af 13 Aars Forsøg over Anvendelsen af Staldgødning og Kunstgødning paa Forsøgsmarkerne ved Askov 1894—1906«. »Resultater af 9 Aars Forsøg med Staldgødning anvendt i forskellige Mængder og til forskellig Tid paa Forsøgsmarkerne ved Askov 1898—1906«. »Resultater af Forsøg med toradede Bygsorter«. »Resultater af Forsøg med Havresorter«. »Resultater af Forsøg med Afhugning af Lucerne 2, 3 eller 4 Gange aarlig paa god Lucernejord«. — Om Forsøgsvirksomhedens Administration og indre Forhold foreligger udførlig Redegørelse i »Beretning fra Statens Planteavlsudvalg for Finansaaret 1908—1909«.

*) Denne Beretning er en af Assistent *E. Lindhard* udført Bearbejdelse af *P. Nielsens* efterladte Materiale vedrørende Undersøgelser af Græsmarker.

Ogsaa Landboforeningernes Arbejde for Planteavlens Fremme har i det forløbne Aar været fortsat i dets nærmeste Forgængeres Spor. Tyngdepunktet i denne omfattende og stærkt udstykkede Virksomhed ligger i de lokale Forsøg, hvoraf der i 1908 har været anstillet flere end i noget tidligere Aar, i Jylland saaledes 1146, hvoraf 735 Gødningsforsøg, 110 Forsøg med Sorter og Stammer, 89 Forsøg med Kalk og Mergel osv., paa Sjælland 562 Forsøg, hvoraf 264 Gødningsforsøg, 111 Forsøg med Sorter og Stammer, 69 med Kalk og Mergel, 63 vedrørende Kløver- og Græsmarkerne osv., paa Fyen 178 Forsøg, heraf 66 Gødningsforsøg, 54 Forsøg med Sorter og Stammer, 29 med Kalk og Mergel osv., og paa Lolland-Falster 117 Forsøg, deraf 51 Gødningsforsøg, 40 Forsøg med Sorter og Stammer, 15 Forsøg med Kalk osv. Det fremgaar af disse Tal, at Gødningsspørgsmaalet, særlig Brugen af Kunstgødning, der i sin Tid dannede Udgangspunktet for den lokale Forsøgsvirksomhed, fremdeles er Genstand for flere Forsøg end noget andet Spørgsmaal. Dette er da ogsaa et Spørgsmaal, hvis Klaring for den enkelte Jordbruger kun kan ske gennem lokale Forsøg. Det samme gælder, i endnu højere Grad, Kalkspørgsmaalet, endvidere forskellige Forhold vedrørende Lucerne dyrkningen, Græsmarkerne osv. Det er da glædeligt, at netop disse Opgaver i større og større Udstrækning tages op til Belysning gennem lokale Forsøg. Selvskreven til Optagelse i saadanne Forsøg er endvidere Sammenligning mellem forskellige Arter og vidtforskellige Kulturformer af samme Art, særlig i Tilfælde, hvor det kan antages, at Jordbund og Klimaforhold blive væsentlig medbestemmende for, hvad der bør foretrækkes. Sammenligning mellem nærstaaende Kulturformer («Sorter» og «Stammer»), hvor Forskellen ofte kun er ringe, stiller sig gennemgaaende betydeligt vanskeligere og kan — bortset fra Undtagelser — næppe siges i samme Grad at høre hjemme under de lokale Forsøg. Iøvrigt skal det erkendes, at selv i Tilfælde, hvor det kan være vanskeligt at komme til

Sandheds absolut sikre Erkendelse, stiftes der megen Nytte gennem den lokale Forsøgsvirksomhed ved, at de paagældende Spørgsmaal drages ud i videre Kredse og rykker den enkelte nærmere ind paa Livet.

Om Anvendelsen af Kalk kan der være god Grund til at gentage de Bemærkninger, der anførtes herom i den tilsvarende Oversigt for 1907 (se Tidsskr. f. Landøkonomi 1908, S. 437). Og siden er der indvundet endnu et Aars Erfaringer for Virkningen af Kalk. Gennemgaar man Beretningerne om lokale Markforsøg for de sidste Aar, bliver man paa ingen Maade overbevist om den sikre Fordel ved Kalkning. Forsøgsmaterialet er langt bedre egnet til at vise, at Kalk vel i mange Tilfælde ganske vist har gjort fortrinlig Virkning, i nogle Tilfælde ganske god Virkning, men tillige i et stort Antal Tilfælde enten ingen eller ringe Virkning. De hidtil gennem Forsøg med Kalk indvundne Erfaringer maa i det Hele siges at opfordre stærkt til at anstille saadanne Forsøg i meget stort Antal — Planen kan være yderst simpel —, og til ikke at give Penge ud til Kalk, før man gennem Forsøg er bleven overtydet om, at det b e t a l e r s i g. Naar man er Vidne til det livlige Salg og Køb af Kalk, der i de seneste Aar gaar for sig, skulde man tro, at der her var fundet en sikker Vej til forøget Velstand, medens man foreløbig i det store H e l e kun kan sige, at der her er fundet en sikker Vej til at blive af med Penge uden at have en tilnærmelsesvis tilsvarende Sikkerhed for at faa dem ind igen. En stor Del af den Kalk, der nu købes — stundom til uforholdsmæssig høje Priser og paa et ret løst Grundlag — bliver sikkert heller ikke købt efter sikker Overbevisning om, at den vil gøre Nytte — om end vel i et mere eller mindre vel begrundet Haab derom —, men langt mere som Følge af en energisk Agitation for Kalk, særlig fra Forretningsverdenens Side. Kalkhandelen er da et nyt Vidnesbyrd om, at talrige Landmænd endnu ikke have ophørt at betragte Købmændene og særlig disses Agenter som Landbrugets bedste sagkyndige Vejledere — ganske det samme

Forhold, som vi fra gammel Tid kende fra Gødningshandelen. En havareret Gødningsagent kan nu staa op i en Kalkagents Skikkelse og gøre udmærkede Affærer. Utvivlsomt er der gode Penge at tjene ved Anvendelse af Kalk; men vi maa ikke gerne komme længere ind paa den t a n k e l ø s e Brug af dette ingenlunde billige Middel, men gennem Forsøg arbejde hen til, at den kun bliver brugt der, hvor den gør Nytte. Det er meget sandsynligt, at vi med Fordel kunne bruge langt større Mængder af Kalk, end der nu bliver brugt; men det gælder om, at den kommer paa d e r e t t e S t e d e r.

Ukrudet har været Genstand for en ret energisk Forfølgelse, dels i Marken, dels paa Papiret. I Marken er det særlig Frøkrudet — først og fremmest »Agerkaalen« —, man har søgt at komme til Livs. Særlig har Anvendelsen af Jærnvitriol atter i dette Aar vundet stærkt forøget Udbredelse, og dette Middel vilde være bleven endnu mere benyttet, hvis ikke Beholdningerne saavel af Spredere som af Jærnvitriol vare slupne op midt i »Sæsonen«. Skøndt Maj Maaned — da Spredningen fortrinsvis gik for sig — bragte et betydeligt Antal Regndage og derfor ikke begunstigede Vitriolspredningen, saaes der dog gennemgaaende gode, tildels fortrinlige Resultater deraf, og mange Lovord hørte man om »Sprøjtningen«. Ogsaa Ukrudsharven brugtes flittigt, hvor Forholdene tillod det. Paa Papiret — d. v. s. i Landbrugsbladene og delvis i Dagbladene — drog man særlig til Felts imod Tidslerne, der jo i de seneste Aar mange Steder ere lige ved at tage Magten fra Agerkaalen. Fra de fleste Sider fremhævedes B r a k k e n som Hovedmidlet til Tidslernes Udryddelse. Der er sikkert heller ikke Tvivl om, at mange Landmænd ikke paa anden Maade blive Herre over Tidslerne. Men derfor er der selvfølgelig ingen Grund til at stille den R e g e l op, at »vi skal tilbage til Helbrakken«, og derfor kunne de Mænd godt have Ret, som hævde, at de for deres Vedkommende og mange med dem, ikke behøve at brakke. I alle saadanne Spørgsmaal er det altid en tvivlsom Sag at stille almindelige Regler op.

I den foreliggende Sag kan man næppe gaa videre end til at sige, at hvem der ikke kan magte Tidslerne ved andre Midler, maa benytte Brak, men hvem der ikke har dette Behov, vil selvfølgelig ikke benytte det. Men naar der er Tale om Brak som Middel til i en rimelig Tid at faa Rodukrudet udryddet, kan det ikke stærkt nok fremhæves, at Brakmarken maa passes med yderste Omhu. En forsømt Brakmark er i denne Forbindelse det eneste ganske uholdbare.

Der har i Aarets Løb været en livlig Bevægelse fremme for Etableringen af en for vore Forhold ny landbrugsindustriell Virksomhed, nemlig Fabrikation af Halm p a p. Det er særlig Ingeniør F. T i l l i s c h , der, støttet af ansete Landmænd, har arbejdet for denne Sags Gennemførelse. Tanken synes i og for sig at være baade sund og tidssvarende. Af nærliggende Grunde er Halmproduktionen stigende samtidig med, at Forbruget er aftagende: Halmens Værdi som Gødningsæmne drages mere og mere i Tvivl, Straatagene afløses af andet Tagmateriale, den stigende Høproduktion betinger gennemgaaende et mindre Forbrug af Halm som Foder, Indførelsen af elektriske Sporvogne og andre Motorkøretøjer medfører Nedgang i Hesteholdet og dermed i Halmforbruget osv. Paa den anden Side er der stærk Stigning i Forbruget af Pap, særlig til Æsker. Desuagtet endte Bestræbelserne for at faa en saadan Industri indført nærmest med et negativt Resultat. Fra Landmændenes Side erkendes det vel, at man ofte havde en Overflodighed af Halm — særlig paa de gode Jorder og paa de store Ejendomme. Men dels kom der nogen Frygt til Orde for Udpining af Jorden ved Halmsalg, dels og særlig var man gennemgaaende betænkelig ved at binde sig ved en kontraktmæssig aarlig Levering af Halm, idet man ikke uden Grund var ængstelig ved Tanken om foderknappe Aar. Tanken synes, i alt Fald foreløbig, at være skrinlagt. Tages den op paa ny, maa man fra Fabrikernes Side vistnok særlig have for Øje at gøre den aarlige Leveringspligt saa lempelig og bevæge-

lig som muligt, f. Eks. ved i gode Halmaar at opmagasinere store Reservebeholdninger til Regulering af Leveringerne og Driften i de halmknappe Aar.

Om den i Sommeren 1907 foretagne Hovedopgørelse af *A r e a l e t s B e n y t t e l s e* foreligger der nu en foreløbig Beretning*), og et kort Uddrag deraf har været meddelt i nærværende Tidsskrift (1908 S. 676). Det ses, at Hvedearealet har samme Størrelse som ved den forrige Arealopgørelse (1901), Arealet med Rug er undergaaet en ubetydelig Forøgelse, Bygarealet er formindsket kende- ligt (med 60,000 Tdr. Ld.), fortrinsvis i Jylland, Havren indtager ligeledes et noget mindre Areal (45,000 Tdr. Ld.), medens Blandsæden er tiltaget (med 56,000 Tdr. Ld.). I det Hele ere Kornarealerne formindskede lidt (med 41,000 Tdr. Ld.). Rodfrugtarealerne ere voksede overordentlig stærkt, Kaalroerne med 88,000 Tdr. Ld., aldeles overvejende i Jylland, Runkelroerne med 64,000 Tdr. Ld., fortrinsvis paa Øerne, Turnips med 20,000 Tdr. Ld., hovedsagelig i Jylland, Gulerødder med 3000 og Sukkerroer ligeledes med 3000 Tdr. Ld., medens Kartoffelarealet har holdt sig uforandret. Rodfrugter og Kartoffler optage nu ialt 559,000 Tdr. Ld., hvilket er 59,000 Tdr. Ld. større end det Areal, der er besaaet med Rug. Saa store Rodfrugt- arealer forpligter! Desværre staar Roemarkernes Pasing og Udbytte endnu ikke i et fuldt tilfredsstillende Forhold til Markernes Størrelse. Staldfoderdyrkingen er gaaet ret betydeligt fremad, Lucernen er fra en Ubetydelighed vokset til 13,000 Tdr. Ld. Sædskiftets almindelige Kløver- og Græsmarker ere indskrænkede betydeligt, medens Arealerne med vedvarende Græs ere forøgede stærkt og udgøre nu 168,000 Tdr. Ld. Arealerne med Helbrak ere indskrænkede fra 263,000 Tdr. Ld. i 1901 til 191,000 Tdr. Ld. i 1907. — Den endelige Hovedberetning (Tabelvær-

*) Arealets Benyttelse i Danmark den 15. Juli 1907, udgivet af Statens statistiske Bureau (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 28. Bd., 3. Hefte).

ket) om Arealopgørelsen er endnu ikke udkommen. Denne vil indeholde talrige interessante Oplysninger, saaledes vor første officielle Statistik over Antal Aglebeholdere, Møddingshuse, Landbrugsmaskiner m. m.

En anden interessant Publikation udsendtes i Begyndelsen af indeværende Aar fra vort lige saa energisk arbejdende som fortrinligt ledede statistiske Bureau, nemlig »Høsten i Danmark, reviderede Tabeller for hvert af Aarene 1897—1907«. (Stat. Medd. 4. R., 29. Bd., 1. H.), der indeholder Berigtigelser af de Fejl i de aarlige Høstberetninger, som ere en uundgaaelig Følge af, at de fra Aar til Aar stedfindende Forskydninger i Arealets Benyttelse kun blive konstaterede med nogle Aars Mellemlum. Det nævnte Hefte anulerer de samlede Udbyttetal saa vel som Værdiberegningerne i de aarlige Høstberetninger siden 1897 (tidligere er udkommen en tilsvarende Revision for Aarene 1875—96). Nævnte Skrift dokumenterer iøvrigt klart og sikkert den store Fremgang i Planteproduktionen, som karakteriserer den paagældende Aarrække.

Som et alvorligt Tab for vort Landbrug og særlig for Forsøgsvirksomheden maa nævnes Forsøgsleder N. P. Nielsens Død. N. P. Nielsen naaede kun en Alder af 43 Aar. Kort efter Statskonsulent P. Nielsens Død i Efteraaret 1897 kom han til Tystofte Forsøgsstation, hvis Ledelse han saaledes forestod i 11 Aar. Særlig Betydning fik N. P. Nielsen ved sit Forædlingsarbejde. Det er som bekendt Nielsen, der med sjælden klart Blik og heldig Haand har fremstillet Sorter som Tystofte Prenticebyg, fortrinlige Sorter af 6-rd. Byg, særlig det endnu ikke udbredte Tystofte Korsbyg, endvidere Standhvede og Smaahvede, værdifulde Havresorter, af hvilke Gulhvid Tystofte-Havre allerede er meget udbredt. Ogsaa med Kløver og Græsarter arbejdede han med Held. Gennem dette sit fortjenstfulde og uegennyttige Arbejde har N. P. Nielsen sat sig et varigt Minde blandt danske Landmænd.
